

Інноваційні напрями менеджменту підприємств

УДК: 334.025

РЕЗНІК Н.П., доктор економічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ПЕЧЕРСЬКИЙ В.В., здобувач,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРОВАНИМ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Резнік Н.П., Печерський В.В. Формування інституційно-економічного механізму корпоративного управління інтегрованим аграрним підприємством.

У статті викладено методичні рекомендації по формуванню та розвитку системи корпоративного управління інтегрованим господарюючим суб'єктом. Обґрунтована необхідність застосування розробленого алгоритму, як підходу до аналізу і формування механізму корпоративного управління інтегрованим аграрним підприємством дозволяє розглядати всі процеси як єдине ціле. При цьому ефективність процесу проектування забезпечується як результативністю кожного етапу, так і швидкістю переходу від попереднього кроку до наступного.

Ключові слова: інтегроване підприємство, управління підприємством, корпоративне управління, інституційно-економічний механізм, аграрні підприємства.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з базових умов подолання наслідків трансформаційного спаду, реалізації в українському аграрному секторі стратегії структурних реформ і оздоровлення проблемних (що мають фінансові утруднення в плані платоспроможності) агропідприємств є розвиток корпоративного управління як інноваційного механізму забезпечення ефективності їх діяльності, орієнтованого на отримання його відтворювальною структурою нового якісно технологічного ладу виробництва. Розвиток інтеграційних процесів, створення агропромислових об'єднань, вдосконалення організаційно-економічних відносин між суб'єктами інтеграції є необхідними процесами сучасного суспільного виробництва, важливими інституційними елементами корпоративної системи. Створення інтегрованих агропромислових формувань дозволяє поєднати в собі процеси виробництва, переробки і реалізації продукції, розширити фінансову базу учасників, збільшити прибутковість виробництва сільськогосподарських товаровиробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаторами корпоративного управління прийнято вважати провідних закордонних економістів А. Брейлі і Г. Мінза [1], І. Ансофф, Дж. Бенкет, Д. Лорш, Н. Мінов, Р. Монкс, Дж. Паунд, Б. Стевард, М. Хессель та ін. [2, 3, 4]. Також питань корпоративного управління торкалися і українські вчені, серед яких слід відмітити праці А.Е. Воронкової, В.А. Євтушевського, Г.В. Назарової, Т.В. Момот, О.С. Поважного та ін. [5, 8]. Всі вище перелічені праці значної кількості вчених направлені здебільшого, на вивчення питання з позиції окремих напрямів розвитку інституту корпоративного управління, проте як цілісного системного підходу вивчення зазначеної проблеми жоден із них не торкається, що спонукає до більш детального дослідження зазначеного напрямку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є практичні рекомендації по формуванню та розвитку системи корпоративного управління інтегрованим господарюючим суб'єктом аграрного сектору економіки в умовах зростаючої ринкової конкуренції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Корпоративне управління виступає комплексом відносин між акціонерами, правлінням, наглядовою радою, і іншими зацікавленими особами, є однією з ключових складових підвищення економічної ефективності діяльності суб'єктів господарювання, що утворилися в результаті акціонування або корпоратизації.

Суб'єктами корпоративного управління в інтегрованому підприємстві виступають загальні збори акціонерів, рада директорів і правління (менеджери).

Таким чином, у вузькому розумінні корпоративне управління здійснюється за допомогою системи виборних і призначених органів. З точки зору функціональності, корпоративне управління слід розглядати як діяльність правління і контролю, направлених на підготовку, ухвалення, реалізацію, контроль та моніторинг управлінських рішень направлених на підвищення ефективності інтегрованого підприємства.

Саме в контексті інтегрованого підприємства а також захисту інтересів учасників важливим структурним елементом

корпоративного управління є управлінське рішення, що безпосередньо впливає як на формування ресурсів підприємства. так і інвестиційну, інноваційну діяльність підприємства. Відповідно, ефективність управлінських рішень, передбачає наявність відповідного механізму, і таким механізмом є інституційно-економічний механізм системи корпоративного управління.

Все це дозволяє говорити про те що механізм корпоративного управління слід розглядати через сукупність форм, методів і засобів, направлених на забезпечення функціонування та розвиток інтегрованого аграрного підприємства, для задоволення та узгодження інтересів всіх учасників. Саме комбінація форм, методів та засобів управління, забезпечує системний підхід його формування.

Однією з умов системного підходу дослідження будь-якого об'єкту є послідовна класифікація його складових. Проведені дослідження дозволяють здійснити класифікацію складових механізму корпоративного управління представлені на (рис. 1).

Рис. 1. Класифікатор складових механізму корпоративного управління

Джерело: власні розробки автора

Як можна побачити із наведеного класифікатора, на першому рівні відповідно до мети справжнього дослідження розкривається призначення досліджуваного об'єкту – механізм корпоративного управління та вказується сфера його застосування – корпорація.

Сформований нами класифікатор складових механізму корпоративного управління дозволяє описати механізм корпоративного управління інтегрованим аграрним підприємством у вигляді послідовності шести етапів. Розроблений класифікатор забезпечує рішення задачі подальшого синтезу механізму корпоративного управління, проте для досягнення цілей синтезу однієї декомпозиції складових ще не досить. Необхідно проаналізувати особливості функціонування механізму як форми існування соціально-економічної системи, якою є інтеграційне підприємство. Механізм корпоративного управління існує, оскільки кожен вхідний в нього орган корпоративного управління виконує властиву йому функцію і, існуючи, механізм виконує свою головну функцію, тобто управляє підприємством.

Третій рівень класифікації розділяє класи на підкласи по ознаці «будова механізму корпоративного управління», який може відрізнитися кількістю і поєднаннями органів управління. Дослідження корпоративного управління сучасних інтегрованих аграрних підприємств – агрохолдингів, дозволяє говорити про декілька будов механізму корпоративного управління, яка включає в свій склад наступні органи: загальні збори акціонерів; рада директорів (наглядова рада); виконавський орган (директор, або колегіальний – правління (менеджери); ревізійну комісію.

Четвертий класифікаційний рівень із врахуванням специфіки відносин органів управління, що складаються в процесі сумісного функціонування корпоративного управління, виділені три види методів управління: організаційний, економічний і соціально-психологічний.

В свою чергу п'ятий і шостий класифікаційні рівні розділяють методи управління на сукупності інструментів і механізмів, тобто засобів управління, необхідних для їх реалізації.

Ефективну систему корпоративного управління інтегрованим аграрним підприємством неможливо розглядати без створення ефективного інституційно-економічного механізму і підтримки цього процесу. Забезпечення економічної стійкості інтегрованих аграрних підприємств в умовах фінансової дестабілізації та зниження ефективності традиційних інструментів і механізмів протидії деструктивним чинникам і кризовим явищам, актуалізує розробку нових принципів реагування на зростаючу нелінійність ринкового середовища.

Інституційно-економічний механізм корпоративного управління інтегрованим аграрним підприємством є великою інституційною системою, що включає сукупність форм, структур, методів і засобів управління, об'єднаною спільністю цілю, завданням, функціями на основі вибраних і перевічених практикою принципів управління.

Таким чином, інституційно-економічний механізм корпоративного управління перетворюється на інтерактивний процес, в ході якого органи корпоративного управління по черзі міняються ролями. При радикальній зміні стратегічних цілей, форми взаємодії і структури органів корпоративного управління можуть набувати інших якісних характеристик, тобто відбувається розвиток інституту корпоративного управління.

Наукова обґрунтованість процесів функціонування і розвитку інституційно-економічного механізму корпоративного управління припускає, що форми, структури, методи і засоби управління що визначають склад і внутрішню будову механізму корпоративного управління, мають бути теоретично-обґрунтовані і перевірені на практиці. Це досягається шляхом безперервного збору, обробки, аналізу і теоретичного узагальнення вітчизняної і зарубіжної практики корпоративного управління.

Проведені дослідження дозволяють говорити, що принципи комплексності, безперервності і наукової обґрунтованості у достатній мірі роз'яснюють і обґрунтовують структуру функціонування і розвиток інституційно-економічного механізму корпоративного управління, а тому можуть бути визнані необхідними і достатніми умовами реалізації його цілей, завдань і функцій (рис. 2).

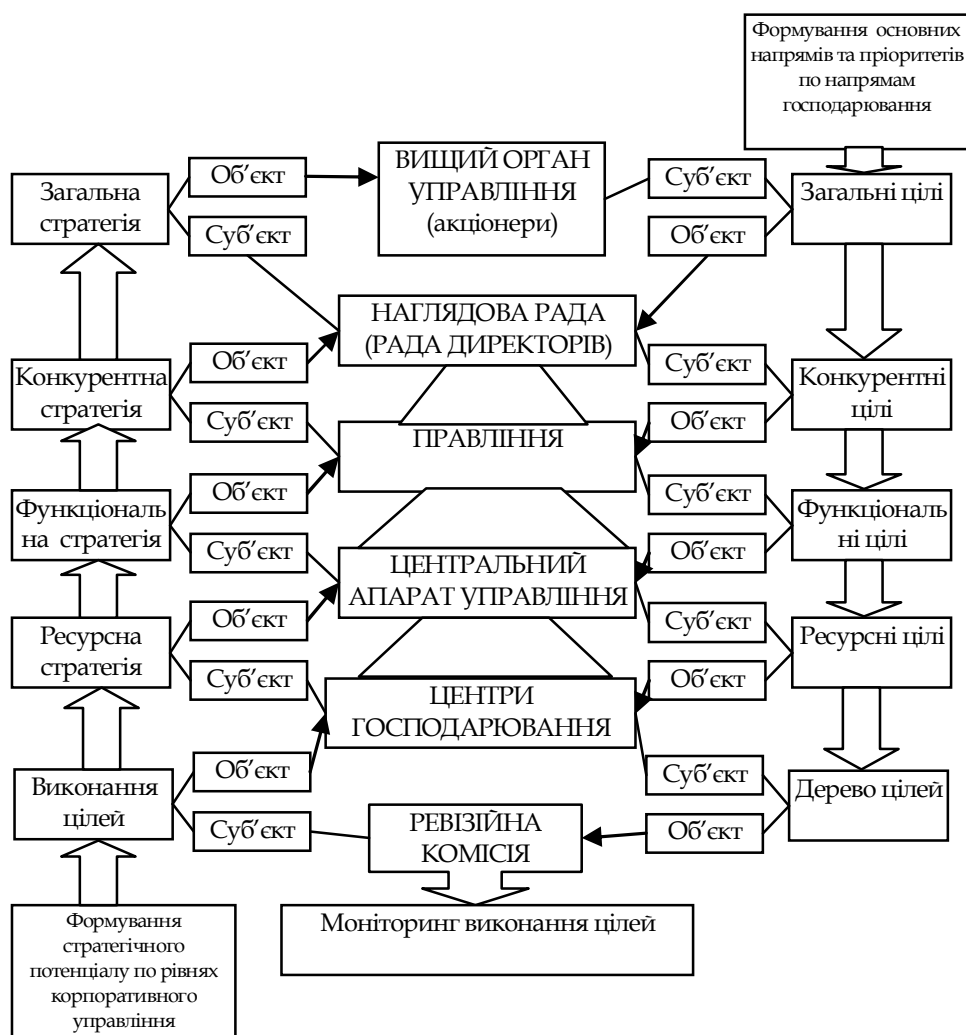

Рис. 2. Алгоритм формування цілей, завдань і функцій інституційно-економічного механізму інституту корпоративного управління інтегрованим аграрним формуванням
 Джерело: власні розробки автора

Пропонований підхід дозволяє розкрити суть корпоративного управління як процесу. Його змістом стає не просто вироблення фрагментарних, одномоментних управлінських і організаційних рішень, а системне конструювання самого процесу знаходження зв'язків між існуючим і бажаним станом інтегрованого підприємства, що зображується у вигляді чотирьохрівневого дерева цілей (загальних, конкурентних, функціональних і ресурсних), кожній з яких відповідає певна стратегія її досягнення. Іншими словами, мова йде про формування набору стратегій, які, будучи сформульовані в рамках завдань, забезпечують поетапне (порівняв) досягнення поставлених цілей. При цьому, з одного боку, завдання ресурсного забезпечення підпорядковані

функціональним, функціональні – конкурентним, а конкурентні – загальним. З іншого боку, реальний ресурсний потенціал володіє можливостями зустрічного впливу (у сторону обмеження або розширення) на процеси формування функціональних цілей, а ті, у свою чергу, – конкурентних і так далі по всьому ланцюжку. В результаті, процес корпоративного управління з погляду організаційної структури, представляється в виді складної інституційної системи цілей і стратегій їх досягнення з прямими і зворотними зв'язками, що включає підсистеми різних класів, які формуються на певних рівнях управління і описуються в термінах завдань з урахуванням специфіки їх функціонування і розвитку. Безперервність розвитку інституційно-економічного

механізму корпоративного управління вимагає вивчення характеру моделі його функціонування.

Висновки. Отже, запропонований підхід до аналізу і формування механізму корпоративного управління інтегрованим аграрним підприємством дозволяє розглядати всі процеси як єдине ціле. При цьому ефективність процесу проектування забезпечується як результативністю кожного

етапу, так і швидкістю переходу від попереднього кроку до наступного.

Практична цінність запропонованого підходу до формування інституційно-економічного механізму корпоративного управління полягає в чіткій постановці проблеми (ідентифікації можливих цільових станів), що дозволяє звузити варіанти механізму корпоративного управління і, таким чином, підвищити його якість.

Література.

1. *Баязитов Т.* Стратегия: отдельные аспекты формулировки и применения / *Т. Баязитов* // Управление компанией. – № 3. – 2002.
2. *Функ Я.И.* «АО: история и теория» / *Я.И. Функ, В.А. Михалеченко, В.В. Хвалей.* – Минск, 1999. – 607 с.
3. *Козлова Н.В.* «Правосубъектность юридического лица по российскому гражданскому праву»: автореф. дис. д-ра. юр. наук / *Н.В. Козлова.* – Москва, 2004.
4. *Росс С.* Основы корпоративных финансов. Ключ к успеху коммерческой организации – финансовое планирование и управление / *С. Росс, Р. Вестерфилд, Б. Джордан.* – М.: Лаборатория базовых знаний, 2000. – 720 с.
5. Економічна енциклопедія / Під ред. *С.В. Мочерного* та ін. – [у 3-х томах]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – Т. 2. – 848 с.
6. *Савченко А.М.* Корпоративний сектор: структура, місце та роль в сучасній економіці [Електронний ресурс] / *А.М. Савченко.* – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/20_PRNiT_2007/Economics/23767.doc.htm.
7. *Кукура С.П.* Теория корпоративного управления / *С.П. Кукура.* – М.: Экономика, 2004. – 478 с.
8. *Чернышев С.* Современные корпорации: [монографія] [Электронный ресурс] / *С. Чернышев.* – Режим доступа: <http://www.ckp.ru/biblio/text okpr/16151.htm>.

References.

1. *Baiazytov T.* (2002). Strategija: otdel'nye aspekty formulirovki i primenenija [Strategy: separate the aspects of the formulation and application of]. *Upravlenie kompaniej – Management of the company*, No 3 [in Russian].
2. *Funk Ja.I., Mihalechenko V.A., and Hvalej V.V.* (1999). *Akcionernye obshchestva: istorija i teorija* [Joint-stock companies: history and theory]. Minsk, p. 607 [in Russian].
3. *Kozlova N.V.* (2004). Pravosub'ektnost' juridicheskogo lica po rossijskomu grazhdanskomu pravu [The legal personality of a legal entity on the Russian civil law]. *Abstract of the thesis of doctor of legal Sciences*. Moscow [in Russian].
4. *Ross S. Vesterfild R. and Dzhordan B.* (2000). *Osnovy korporativnyh finansov. Ključ k uspehu kommercheskoj organizacii – finansovoe planirovanie i upravlenie* [Fundamentals of corporate Finance. The key to the success of commercial organizations – financial planning and management]. Moscow: Laboratorija bazovyh znaniy, p. 720 [in Russian].
5. *Mochernyj S.V.* (Ed.) et al. (2001). *Ekonomichna entsyklopediia* [Economic encyclopedia]. (Vols. 1-3). Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Akademii», Vol. 2, 2001, p. 848 [in Russian].
6. *Savchenko A.M.* (2007). Korporativnyi sektor: struktura, mistse ta rol v suchasnij ekonomitsi [Corporate sector: structure, place and role in the modern economy]. *www.rusnauka.com*. Retrieved from http://www.rusnauka.com/20_PRNiT_2007/Economics/23767.doc.htm. [in Ukrainian].
7. *Kukura S.P.* (2004). *Teorija korporativnogo upravlenija* [The theory of corporate governance]. Moscow: Jekonomika, p. 478 [in Russian].
8. *Chernyshev S.* (2004). *Sovremennye korporacii* [The modern Corporation]. *www.ckp.ru*. Retrieved from <http://www.ckp.ru/biblio/text okpr/16151.htm>. [in Russian].

Анотація.

Резнік Н.П., Печерський В.В. Формирование институционально-экономического механизма корпоративного управления интегрированным аграрным предприятием.

В статье изложены методические рекомендации по формированию и развитию системы корпоративного управления интегрированным хозяйствующим субъектом. Обоснована необходимость применения разработанного алгоритма, как подхода к анализу и формированию механизма корпоративного управления интегрированным аграрным предприятием позволяет рассматривать все процессы как единое целое. При этом эффективность процесса проектирования обеспечивается как результативностью каждого этапа, так и скоростью перехода от предыдущего шага к следующему.

Ключевые слова: интегрированное предприятие, управление предприятием, корпоративное управление, институционально-экономический механизм, аграрные предприятия.

Abstract.

Reznik N.P., Pechersky V.V. The formation of institutionally-economic mechanism of corporate governance an integrated agricultural enterprise.

In the article methodical recommendations on the formation and development of corporate management system of integrated economic entity. The necessity of application of the developed algorithm as the approach to the analysis and formation mechanism of corporate governance integrated agricultural enterprise allows us to consider all the process as a whole. The effectiveness of the design process is provided as the performance of each stage and the speed of transition from previous step to the next.

Key words: integrated enterprise management, enterprise management, corporate governance, institutional and economic mechanism, agricultural enterprises.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2017 р.

Бібліографічний опис статті:

Резнік Н.П. Формування інституційно-економічного механізму корпоративного управління інтегрованим аграрним підприємством / Н.П. Резнік, В.В. Печерський // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2017. – № 1. – С. 61-66.

Reznik N.P., & Pechersky V.V. (2017). The formation of institutionally-economic mechanism of corporate governance an integrated agricultural enterprise. *Activities of Agrarian Enterprises. Actual problems of innovative economy*, No 1, pp. 61-66.

УДК 631.153 : 332.021.8

РИБАКОВ М.В., кандидат економічних наук, начальник Головного управління Державної фіскальної служби України в Харківській області

**ДІАГНОСТИЧНІ ТА КОНТРОЛІНГОВІ ПРОЦЕДУРИ
В УПРАВЛІННІ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ**

Рибаків М.В. Механізми імплементації діагностики та контролінгу в управлінні аграрними підприємствами.

В статті здійснено теоретичне узагальнення питань інтеграції інструментарію діагностики та контролінгу в системи управління аграрних підприємств. Обґрунтовано структуру та механізм інструментальної імплементації контрольної функції управління в системі менеджменту аграрних підприємств. Ідентифіковано напрями застосування прогностичних інструментів діагностики та контролінгу в управлінні аграрними підприємствами. Обґрунтовано організаційно-економічні засади реалізації контрольної функції менеджменту аграрних підприємств. Розроблено механізм прийняття та реалізації управлінських рішень на засадах діагностики та контролінгу в менеджменті аграрних підприємств. Розвинуто організаційні засади формування підсистем діагностики та контролінгу в системі менеджменту аграрних підприємств.

Ключові слова: діагностика, контролінг, функція управління, менеджмент, аграрні підприємства.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стабілізація розвитку вітчизняних аграрних підприємств передбачає

досягнення ними в процесі здійснення основної діяльності адекватного завданням розширеного відтворення рівня економічної